

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Fiskelaug Folehave

For enden af Folehaven går der en sti ned til vandet, hvor der er broer, som benyttes af fritidsfiskere. I dette naturskønne område er der et dejligt fristed for mange mennesker. Her er skure, hyggekroge og bænke, som bliver flittigt brugt af de lokale beboere.

Arkivernes data og åbningstider

Arkiv-data:

Arkiv-Nyt 30. årgang udgives af:
Lokalhistorisk Arkiv for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Arkivet Asylvej 1, Sønderborg
Tlf. 74 43 27 10
E-mail: sdbg.arkiv@bbsyd.dk
Leder: Svend-Erik Olsen

Arkivet Torvet 12, Ulkebøl
Tlf. 74 42 93 66
Email: ulkeboel.arkiv@bbsyd.dk
Leder: Helene Petersen

**Den selvejende institution
Lokalhistorisk Arkiv
for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg**

Formand:
Knud Erik Sørensen
Næstformand:
Marianne Drostrup
Sekretær:
Conny G. Philippsen
Kasserer:
Knud Kylling Petersen
Medlemsansvarlig
Kai Viggo Jørgensen
Bestyrelsesmedlemmer:
Palle Fløe
Jørgen Due Jensen

Redaktion for Arkiv-Nyt
Kai Viggo Jørgensen

Arkivernes åbningstider:

Arkivet Asylvej 1

Mandag kl. 0900 – 1200
Onsdag kl. 1500 – 1700

Arkivet Ulkebøl

Mandag kl. 1530 - 1700
Tirsdag kl. 1000 – 1200

Hjemmeside:

www.sdbglokalarkiv.dk
www.skla.dk

***DELTA G I
VORE ARRANGEMENTER***

(De er faktisk lavet for JER!)

NYT FRA ARKIVERNE

Sønderborg Arkiv

Medarbejderne på arkivet i Sønderborg har meget travlt! Vi modtager meget materiale fra borgere i byen, men også fra mennesker, der ikke er bosat her, men på den ene eller anden måde har tilknytning til Sønderborg

Vi føler til tider, at vi har svært ved at følge med opgaverne og pladmangel er efterhånden også ved at være et problem.

Mange indleverede arkivalier står endnu i flyttekasser og venter på at blive sorteret.

Vores læsesal har i det forløbne halve år været flittigt brugt til aftenmøder i såvel SKLA som møder i forbindelse med forsøg på dannelsen af et industrihistorisk selskab.

Svend-Erik Olsen, arkivleder

Ulkebøl Arkiv

På arkivet er vi nu godt i gang med det nye registreringsprogram. Jeg håber, I har opdaget, at I nu kan gå på internettet og se hvad vi har registreret. Adressen er www.arkiv.dk.

Gå ind på www.arkiv.dk og Klik på "Avanceret søgning", så kommer der et nyt billede frem. Skriv "ulk" i feltet "arkiv", så finder du os.

Det vil stadig være nødvendigt at komme ind på arkivet for at se selve indholdet i registreringen. Vi ikke færdige med at åbne alle vore arkivalier for offentligheden endnu, men vi arbejder for fuldt tryk på det. Også fotos bliver efterhånden lagt ud på nettet, men vi vil stadig have mange billeder, som kun kan ses på arkivet.

Første søndag i efterårsferien vil der igen være Store Billedag på Sønderborg Slot, hvor arkiverne vil fremvise billeder.

Ny medarbejder

Vi har fået en ny medarbejder på arkivet. Hun hedder **Solvejg Ravn** og bor her i Ulkebøl. Vi glæder os til samarbejdet og byder Solvejg velkommen.

Helene Petersen, arkivleder

Kvindeforeninger i Sønderborg

I anledning af 100-året for kvindernes stemmeret i Danmark – der bl.a. indførtes takket være stærke kvindeorganisationer – har redaktionen kigget lidt på de to kvindeforeninger, der har været/er i Sønderborg. Af gode grunde har de to foreninger ikke haft noget med indførelse af kvinders stemmeret at gøre: for det første fordi Sønderborg jo som bekendt i 1915 hørte til det tyske rige (i Tyskland fik kvinderne først stemmeret i 1918) og for det andet eksisterede den ene af de to (upolitiske) foreninger først fra 1921.

Frauenbund Sønderburg

er én af de ældste foreninger i Sønderborg. Den blev allerede grundlagt i 1868, men holdt en pause fra genforeningen til 1923, hvor den atter blev aktiv.

Foreningen, der er tilsluttet ”Socialdienst Nordschleswig” driver bl.a. ”Mariaheim” på Møllegade, der er en stiftelse med 14 ældreboliger – herom har der tidligere været en artikel i nærværende blad - og yder derudover socialt arbejde indenfor mindretallet.

Sønderborg Kvindeforening

er oprettet i 1920, hvor man også holdt sin første basar og uddelte de første portioner julehjælp.

Foreningens formålsparagraf lød således:

”Foreningens formål er enten ved pengemidler eller naturalydelse eller ved råd og dåd at hjælpe folk af begge køn, der har bopæl i Sønderborg Købstad og som efter foreningens skøn har støtte behov.”

Midlerne til foreningens sociale arbejde skaffedes bl.a. ved medlemmernes kontingent, sponsorater og ikke mindst den årlige basar, der i det første år gav det – efter datidens forhold – gigantiske overskud på kr. 8476,95.

I årsberetningen for 1920-21 kan man læse, hvor alsidig en hjælp, foreningen ydede:

Til jul fik 74 familier hjælp: 600 kr. i alt, 7000 pund tørv og 85 pakker med fødevarer.

229 familier og enligstillede er i årets løb hjulpet med pengegaver fra 5 – 100 kroner.

Der er uddelt i alt 778 portioner mad fra januar måned
 16 familier har fået mælkekort og æg
 Et enkelt menneske har fået badebilletter (formodentlig til badeanstalten på Jernbanegade) til et ugentligt bad
 32 konfirmander har fået en bon på 50 kroner – i alt 1600 kroner
 (I 1922 bestod hjælpen til konfirmanderne af: 2 skjorter, 10 kr. og 5 pund mel til drenge og 2 par benklæder, 2 chemiser og 5 pund mel til piger)
 Der er afholdt skovtur for ca. 170 gamle.
 Regnskabet balancerer med 11.753,72 kr.
 Den omtalte skovtur skulle vise sig at blive en stor succes, der gæntoges så godt som hvert år i mange år.
 Turen gik altid til ”Katrinelund” hvor foreningens medlemmer sørgede for serveringen – kager, kaffe m.m. var sponsoreret af byens virksomheder - der var underholdning og gæsterne blev selvfølgelig transporteret derud.
 Hjælpen var organiseret således at et antal af foreningens medlemmer havde hver sin del af byen hvor de skulle holde øje med behovet for hjælp.
 I foreningens protokol blev der nøje opført, hvem der havde fået hjælp og hvilken hjælp, der var ydet.
 I 1988 havde foreningen udspillet sin rolle, den opløstes og formuen på kr. 50.000 fordeltes ligeligt til Kvindekrisecentret i Sønderborg og Hvile- hjemmet på Rømø.

KVJ 2015

Kilder: Kvindeforeningens arkivalier på Lokalhistorisk Arkiv og internettet.

Opvaskemaskine

(m. elmotor!)

Anno 1914

Dristig flugt fra Sundsmark under første verdenskrig

Hans Bendixen Hansen, født 1876, og hans kone Johanne Dorothea boede i Sundsmark med deres fem børn. Han var fisker og havde sin båd liggende i Ulkebøl. I juni 1915 blev han indkaldt til tysk krigs-tjeneste og skulle møde op ved infanteriet i Würtemberg.

Hans Bendixen Hansen

76 år gammel blev han i 1953 interviewet af "Sønderjyden," hvor han fortalte om sin indkaldelse og sin flugt fra hæren:

Det var bittert at måtte trække i den tyske uniform, når man var dansk-sindet, men der var intet at gøre. Fra første dag havde jeg ikke andet i hovedet end flugt. I Würtemberg var jeg kun til november. Der skete nemlig det, at jeg blev syg af de mange indsprøjtninger, vi fik mod bl.a. tyfus. Så de sendte de mig hjem. Hjemme blev de glade, men glæden blev ikke lang, for en måned efter blev jeg indkaldt igen, denne gang til marinen i Kiel.

Flugten

Her var jeg næsten fem måneder, før det lykkedes mig at flygte. Det vil sige, jeg var ikke alene, jeg tog den ældste af drengene med mig. Han var 16 år og kunne risikere at blive indkaldt til soldat når som helst. Det kunne ikke vente med at få ham væk. Jeg havde fået en uges orlov, og allerede en af de første dage sagde jeg til drengen, at han skulle gå ned og pumpe båden læns. Jeg havde en fiskerbåd liggende ved Ulkebøl strand, men den havde jeg sænket, for at tyskerne ikke skulle beslaglægge den. Jeg kunne ikke selv gå ned og bakse med båden, for så ville vagterne fatte mistanke, men drengen klarede også at få den parat til om aftenen.

Den 17. maj 1916 klokken 3 om natten listede vi os om bord og satte sejl. Vi mødte ingen patruljebåde, og først i Lillebælt så vi nogle krydsere, som vi havde held til at luske os forbi. Klokken 9 løb vi ind i Fåborg Havn kun 6 timer efter, vi var taget af sted. Jeg skal love for, vi blev godt modtaget, da jeg forklarede kæmneren, hvorfor vi var flygtet, og han svarede, at han fandt det fornuftigt, og at han ville have gjort det samme. Så var den sag i orden. Der var ikke så mange dikkedarer dengang. De danske myndigheder havde ingen pligt til at udlevere mig til tyskerne. Havde båden ikke været min egen, havde det måske ikke set så godt ud for mig, men jeg havde intet stjålet, ikke engang uniformen. Den pakkede jeg sammen og sendte til Kiel, inden vi tog af sted.

Johanne Dorothea og Hans Bendixen Hansen med deres børn

Vi henter familien

Jeg var lidt bekymret for min kone, men vi fik uvurderlig hjælp af dr. Birkeland. Så snart min flugt var kendt, indlagde han hende på hospitalet i sikkerhed for tyskerne, indtil den værste ophidselse havde lagt sig.

Der gik et halvt år, før jeg kunne hente familien. Vi måtte vente til de mørke nætter kunne komme os til hjælp, så det blev først i midten af november. Det var et langt halvt år.

Min ældste søn var også med, da vi sejlede fra Fåborg. Han sagde, at hvis jeg skulle løbe en sådan risiko, ville han være sammen med mig.

Det var buldrende mørkt, og toldereren i Fåborg troede ikke, det kunne lade sig gøre, men klokken 7 den følgende morgen lagde jeg i hvert fald til ved Sebbelev. Om aftenen hentede jeg så konen og børnene, og klokken 3 om natten stak vi til søs igen.

Hård overfart

Det tog en uges tid, før vi nåede Fåborg. Vinden var stik imod, og jeg måtte ligge og krydse i hård sø. De blev søsyge alle sammen, det var forfærdeligt, så det endte med, jeg gik i læ ved Turø ved Assens, hvor vi ventede på bedre vejr.

Den første aften kom beboerne fra Turø Huse med proviant til os.

Ikke langt fra lå en dansk torpedobåd. Chefen var en herlig mand, der sagde: *Når I stikker af, sejler vi efter jer, så kan tyskerne da se, vi jager jer sydpå.* Han fulgte os hele vejen til Lyø, hvor vi blev natten over, for jeg ville ikke have, at hele Fåborg skulle stå og se på os, når vi kom ind, men sikke en modtagelse vi fik. Vi blev trukket hen på kroen, hvor der var dækket et festligt bord til os.

Tiden i Fåborg

Det første halve år boede drengen og jeg i båden, men da konen og de fire andre børn kom, fik vi en lejlighed, og nok at bestille fik jeg også. Jeg sejlede post og træ til småøerne i Lillebælt og arbejdede på Flødeeksporten.

Tilbage til Sundsmark

I 1922 sagde min kone, at nu ville hun tilbage til Sundsmark. Vores hus havde tyskerne imidlertid beslaglagt, da vi flygtede, og det kunne vi ikke få igen. Familien flyttede derfor ind i en lejebolig, og jeg fortsatte med fiskeriet.

Da deres tre døtre flyttede til København, hvor de blev gift, fulgte ægteparret efter for at være sammen med børn og børnebørn.

Efter nogle år vendte de igen tilbage til Ulkebøl. Johanne Dorothea døde kort tid efter og Hans levede de sidste år på Ulkebøl Alderdomshjem.

KONTINGENT

Kassereren savner stadig kontingentindbetaling
fra en del medlemmer

Indbetalingskort er vedlagt til de, der endnu ikke har betalt

Bedes betalt inden 1. september

Referat af generalforsamling 2015

Formandens beretning.

Bestyrelsen har i det forløbne år holdt 5 møder. Her har vi bl.a. drøftet foreningens foredrag og udflugter, som har givet en del ”hovedpine”, bl.a. pga. manglende tilslutning.

På arkiverne er arbejdet i god gænge, men dog ikke uden forhindringer, idet der sidst på året kom en ny og anderledes udgave af vort elektroniske arkiveringssystem Arkibas (nu nr. 5). Efter lidt tilvænnning og kursusvirksomhed er arkivering af skriftligt materiale og billeder nu godt i gang.

Arkiverne får til stadighed materiale indleveret, og det bekræfter jo, at det er nyttigt og påskønnet arbejde vi udfører.

Især har en meget stor indlevering fra JF-fabrikken fyldt godt på arkivet i Sønderborg og har krævet meget sorteringsarbejde.

En mindre – og lidt sjov – indlevering kom fra Bruno Topff-selskabet, som blev nedlagt i 2014.

Arbejdet på arkiverne kræver også hele tiden nyt it-udstyr, og det er heldigt, at foreningens økonomi hidtil har kunnet klare det.

I april 2015 udkommer en bog om kroer, restaurationer og spisesteder af Palle Fløe.

Vi samarbejder med paraplyorganisationer både lokalt, regionalt og nationalt.

I år har samarbejdet med lokalarkiverne i Sønderborg kommune, SKLA, været mere omfattende. Der er 16 arkiver i Sønderborg kommune og de er startet på forskellige måder. Jo mere vi samarbejder, desto mere bliver det klart, at arkiverne er forskellige.

Der var planlagt en udflugt i foråret 2014 til Haderslev med rundvisning på vognmuseet og det arkæologiske museum. Desværre var der for få tilmeldte til, at turen kunne gennemføres.

Efterårets foredrag, som de tidligere år har samlet rigtig mange tilhørere, blev desværre ramt af foredragsholderens afbud pga. sygdom.

Og da vi prøvede at erstatte med et nyt foredrag, kom der, af en eller anden grund, ingen tilmeldinger. Vi ved faktisk ikke, hvad det skyldes.

Forts.

Så alt i alt har vi ikke været så heldige med de sidste arrangementer for medlemmerne i 2014.

Vi har stadig samme antal - ca. 300. – medlemmer.

Vi har haft en meget vellykket studietur for medarbejderne til den Slesvigske Samling/Det danske Centralbibliotek i Flensborg hvor vi bl.a. hørte om et stort indscanningsprojekt og om samlingens virke.

Kassereren, Knud Kylling Pedersen fremlægger og gennemgår regnskabet:

Regnskabet viser indtægter på 81.599 kr. og udgifter på 78.857 kr. Altså et lille overskud på 2.742 kr.

Der var ingen spørgsmål til regnskabet, som godkendes.

Fastsættelse af kontingent for kalenderåret 2016.

Der vil være *uændret* årligt kontingent på 150 kr.

Valg til bestyrelsen

a) **Valg af 2 bestyrelsesmedlemmer – på valg er:**

Hermann Boysen (Ulkebøl), som ikke ønsker genvalg
Kai Viggo Jørgensen (Sønderborg), villig til genvalg.

Kai Viggo Jørgensen blev genvalgt og **Jørgen Due Jensen** blev ny-valgt.

b) **Valg af suppleant** – nuværende: **Lilly Laursen**, genvalg.

c) **Valg af to revisorer** – nuværende:

Jørgen Ley og **Helmer Sander-Larsen**, blev begge genvalgt.

d) **Valg af revisorsuppleant** – nuværende: **Frode Jørgensen**, blev genvalgt

Bestyrelsen består herefter af: **Knud-Erik Sørensen, Marianne Drostrup, Knud Kylling Petersen, Kai Viggo Jørgensen, Jørgen Due Jensen** og medarbejdervalgte **Palle Fløe** og **Conny Grenå Philipsen**.

Bestyrelsen konstituerer sig senere.

Efter kaffen viste Marianne Drostrup 3 billedserier og fortalte om: Kristian Stærk (Novopan), Stein & Meyland og Sønderborg Forniklingsanstalt og der var stor interesse for foredraget og billederne.

Formanden, Knud Erik Sørensen sluttede aftenen med tak til de 35 fremmødte.

En bydel i forvandling

I anledning af, at byggefirmaet SIB er i gang med planlægningen af et boligbyggeri på området ved Voldgade/Blegen, hvor det tidligere Sønderborg Teknikum p.t. står tomt, synes redaktionen, det vil være på sin plads at fortælle lidt om områdets historie.

I hertugernes tid hørte området øst for slottet ind under slottet og man havde her en stor nyttehave med frugttræer og dyrkning af grøntsager (hvilket bl.a. kong Christian II nød godt af under sit fangenskab på slottet).

Under treårskrigen anlagdes på stedet det såkaldte "slotsbatteri" (deraf navnet "Batterivej"), der var en del af byens befæstning.

Omkring år 1900 anlagdes Voldgade – formentlig bl.a. som forbindelse mellem Kongevej og havnen – og i 1923 står den første del af nuværende store bygningskompleks færdigt.

Det var tobaksfabrikant **Marius Jacobsens Enke**, der her byggede en cigar- og cigaretfabrik. Forts.

Marius Jacobsen, der oprindeligt var fra Ballum, havde stået i lære hos købmand Esben N. Due i Sønderborg og var før genforeningen medindehaver af en tobaksfabrik i Flensborg. Da Flensborg som bekendt ikke kom med til Danmark efter genforeningen fulgte Jacobsen sit danske sindelag idet han afviklede sine interesser i Flensborg og flyttede til Sønderborg omkring 1919-20.

Han etablerede sig med tobaksimport i Æblegade med personale, han havde med fra Flensborg – bl.a. senere pantefoged i Sønderborg **Jans og Hans Iden**.

Marius Jacobsen døde allerede i 1922, kun 38 år gammel og hans enke førte nu firmaet videre med Hans Iden som prokurist. Opførelsen af fabriksbygningen på Voldgade var planlagt allerede inden Marius Jacobsen døde.

På den nye fabriks moderne maskiner fremstilledes cigaretmærkerne *Salem Alejkum, Salem Gold og Salem Auslese* og cigarmærket *Maja* (efter stifterens forbogstaver).

Den stærke konkurrence med etablerede gamle danske tobaksfabrikker medførte imidlertid, at fabrikationen indstillede i slutningen af 1920erne og bygningen solgtes til grosserer I.C.Møller Flensborg, der oprettede firmaet **Møller & Co**.

Tobaks-engrosfirmaet flyttede først til Æblegade og senere til Rådhusstorvet med oplag fra firmaet E. Nobel og under Hans Idens ledelse – og efter 1937 med denne som indehaver. Firmaet eksisterede indtil Hans Iden døde i 1950erne.

Møller & Co

Umiddelbart efter genforeningen i 1920 oprettede grosserer I.C.Møller i Flensborg en filial af sit grossistfirma **Møller & Co**. i Sønderborg med I.C.Møllers søn **Traugott Møller** som leder.

Filialen havde til at begynde med lokaler i Æblegade, men i 1928 overtog man tobaksfabrikken i Voldgade idet man blot skiftede navnet på facaden. Lokalerne blev efterhånden for små og gennem grundkøb, ejendomsovertagelser og nybyggeri fik komplekset det udseende, det har i skrivende stund (dog undtaget bygningen ud mod Voldgade, der tilsyneladende nu skal huse en friskole og dermed bevares).

Udvidelserne var bl.a. nødvendiggjort af, at firmaet i 1939 købte Århus Tricotagefabrik og flyttede den til Sønderborg under navnet ”**Sønderborg Tricotagefabrik**” der producerede undertøj under det landskendte mærke *Molina* (opkaldt efter den næved liggende mølle).

På trods af 2. verdenskrigs vanskelige tider havde firmaet i 1943 mulighed for på ny at udvide sortimentet idet man købte *M.J.Madsens Forklædefabrik* i Vejle, der også flyttedes til Sønderborg.

Denne fabrik, der hovedsageligt producerede kitler, skjorter, forklæder og pyjamas kom i en så rivende udvikling, at man i 1949 var nødt til at oprette en fabrikationsafdeling i Kruså og også i Notmark.

Teknikum

I begyndelsen af 1960erne var der stærke kræfter – med **statskonsulent Toftdahl-Møller**, Sønderborg som indpisker – i gang med at få oprettet et ingeniørstudium i Sønderborg. Afgørende for beslutningen var bl.a., at der kunne forudses mulighed for leje af ledige lokaler på 7800 kvm. på Voldgade når Møller & Co's nye bygninger ved Augstenborg Landevej stod færdige.

Den 1. november 1962 startede en aspirantklasse til ingeniørstudiet i lejede lokaler på Sønderborg Slot og den 15. februar 1963 indviedes de lejede lokaler i Voldgade 5 officielt medens fabrikationen af **Molina**-undertøjet fortsatte nogen tid endnu i en del af bygningerne.

Forts.

Det var jo nok genialt tænkt af **Traugott Møller** at leje lokaler ud til Teknikum for allerede året efter (1964) købte staten bygningerne på Voldgade (formedelst 5.3 mill. Kr.)

I nogle få år efter teknikums oprettelse husede bygningerne også **Handelsskolen**. Handelsskolen havde indtil da i mange år været på Ahlmannskolen, men flyttede - p.g.a. af pladsmangel – ind midlertidigt indtil Handelsskolens nye bygning på Sdr. Landevej stod færdig i 1966.

I en periode i 1970erne holdt **Sønderjyllands Voksenundervisning** (det nuværende VUC) også til i bygningerne. Forholdene på Ahlmannskolen var – ligesom for Handelsskolens vedkommende – blevet for trange og da Sct. Jørgens Skole efterfølgende lukkede ned, flyttede man dertil.

Det stigende antal ingeniørstuderende betød bl.a. at forholdene blev for trange og med lidt smidighed fra kommunens side m.h.t. bebyggelsesgrad, kunne man i 1986 indvi den nye bygning ud mod Voldgade.

Handelshøjskoleafdelingen var i 1988 blevet udskilt fra Handelsskolen og var flyttet ud på den tidligere Kløvermarksskole og i 1998 flyttede også Teknikum derud idet de to skoler blev sluttet sammen som en del af Syddansk Universitet.

Dermed var endnu en epoke i bygningerne på Voldgade slut og siden da har Sønderborg Kommune lejet bygningerne af staten til bl.a. midlertidig børnehave, jobcenter m.m. ligesom bygningen mod Voldgade, der nu skal huse en friskole, i nogle år rummede kommunens 10. klasse afdeling.

Statens ejendomsselskab Freya har nu solgt bygningerne til byggefirmaet SIB og det bliver spændende at se, hvordan den oprindeligt fyrstelige have nu kommer til at se ud.

Kilder: Diverse arkivalier på arkivet og oplysninger på internettet vedr. Teknikum og Handelsskolen.
KVJ 2015

Allerellies gartneri på Gl. Aabenraavej 19.

Hans Friedrich og Marie Allerellie købte i 1929 jord på Gl. Aabenraavej. Han var født i Havbogade 50 og senere uddannet møbelsnedker. På det tidspunkt kom parret fra Bøgeskov, hvor de ved siden af snedkeriet drev en bifarm. I 1927 verserede der en slem bipest, så alle bier og bistader blev brændt. Det slog naturligvis det økonomiske grundlag væk under dem. En beslutning om at starte på en frisk blev taget – godt nok i en helt anden branche – men parret valgte at flytte til Fr. Allerellies fødeby Sønderborg. På det tidspunkt lå der kun 2-3 huse på hver side af Gl. Aabenraavej.

Medens den første beboelse blev opført (det lille hus til venstre for indkørselen på billedet), boede de på noget der hed "Hønseriet" på Aabenraavej nr. 29. Samtidig blev der bygget et lille udhus, hestestald, vognport samt et fyrrum.

Grøntsagerne, der blev dyrket på jorden, solgte de på torvet i Sønderborg og Fr. Allerellie drog på cykel rundt til hoteller og pensionater (dem var der jo mange af førhen) og tog mod bestilling så varen kunne leveres. Somme tider hver dag - ja det

kunne hælde, at turen helt over Chr. X's bro, blev taget flere gange i løbet af dagen.

I ca. 1931 blev forretningen Torvehallen etableret i Strygejernet, og så begyndte det at gå stærkt. Der blev købt hest og vogn og inden længe blev det første drivhus og en lille formering bygget. Knappt var det færdig før der kom 2 drivhuse mere til. Det blev til en bil og snart en mere. Der blev bygget garager og et stort arbejds-/kransbinderum og oven over det beboelse.

Fr. Allerellie begyndte at hente varer i Odense og samtidig blev yderligere et drivhus bygget. Det sidste store 4-5 fags drivhus stod færdig i 1942. Udgravningen til drivhuset foretog sønnerne Harald og Holger om aftenen – sommetider sammen med et par ansatte fra gartneriet.

Der næst blev der opført et stort lager og maskinrum samt frokoststue og i 1948 blev den store villa så bygget. Til at begynde med måtte de klare sig med elovn til opvarmning, indtil der blev bygget et stort fyrrum i en kælder med 2 garager over. Ved udgravningen til fyrrummet skete der desværre en sammenstyrtning på grund af, at arkitekten i dette tilfælde ikke ville høre efter en meget erfaren bygmester, så den skorsten, som var under opførelse - og som skulle have været 25 m høj - pludselig blev afbrudt ved 16-18 m?. Det sidste byggeri, der blev foretaget sidst i 40'erne - den store lagerbygning – nåede aldrig at blive helt færdig for i september 1950 døde Marie Allerellie og i oktober 1951 Fr. Allerellie.

I 1951 blev det så muligt for landmand Rasmus Tychsen at købe hele gartneriet. Der blev installeret varme i alle drivhuse og fyret med olie i stedet for kul. Han begyndte at dyrke tomater, som blev solgt på GASA. Også jordbær blev der avlet. På et tidspunkt holdt Tychsen også høns – ikke mindre end 1000 stk.

Det hele foregik på et andet niveau end før i gartneriets storhedstid, så nogle af de tomme bygninger blev lejet ud til forskellige Sønderborg firmaer.

Midt i 70'erne overtog sønnen Thøge Tychsen efter faderen. Noget af gartneriets område blev på et tidspunkt til Nørreled, som består af parcelhuse, og han flyttede også selv ind i et nybygget hus på gaden. Midt i 80'erne blev den store villa solgt fra, men alle de gamle bygninger stod stadig på området.

I

1990 købte Birgit og Peder Spek villaen, og det er dem, der 1. sept. 2014 fik mulighed for at købe hele grunden samt det hus, som Thøge Tychsen havde boet i.

Parrets planer om at rive alle de gamle bygninger ned gik i gang, og det forandrede samtidig hele Nørreled, hvis beboere fik en masse lys og luft. Nu står villaen smuk og flot tilbage og der arbejdes flittigt på, at få udenomsarealet anlagt. Der er nu udstykket 3 parcelhus-grunde – hvoraf de to allerede er solgt - på omkring 800 kvadratmeter bagved. Indkørslen er ændret, så Birgit og Peder Speks adresse er nu Nørreled 10.

Lilly Laursen

Kilder: Clara Allerellie, Thøge Tychsen, Birgit og Peder Spek.

Medlemsinfo

På generalforsamlingen i marts 2015 blev der rejst en diskussion om foreningens aktiviteter og formål.

Under et efterfølgende møde i bestyrelsen tog vi et kig på foreningens vedtægter.

Heri hedder det i § 2, at arkivets formål i udgangspunktet er:

- 1) at indsamle, registrere og bevare arkivalier,
- 2) at stille det indsamlede materiale til rådighed for offentligheden,
- 3) at fremme kendskabet til og styrke interessen for arbejdsområdets (Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg) historie gennem udadvendt virksomhed.

I vedtægterne hedder det også, at disse tre formål skal opfyldes ud fra de regler, der er fastsat ved lov og aftalt af de organisationer, vi er medlem af.

Og i forlængelse heraf (i § 4) har foreningen desuden nedsat et udvalg, der tager sig af at gennemføre arrangementer som foredrag og udflugter og at udgive foreningens medlemsblad "Arkiv-Nyt".

Man kan vel sige, at vi i foreningen har prioriteret at registrere og bevare arkivalier, således at disse kan stilles til rådighed for offentligheden på en hensigtsmæssig måde og ved regelmæssige åbningstider.

Registreringen sker elektronisk med et program, "Arkibas", som er omfattende og arbejdskrævende, men som giver gode arbejds muligheder for dem, der vil benytte arkivalierne, hvad enten det er skriftlige arkivalier eller billeder.

Hvis vi sammenligner os med andre arkiver, er vi godt med i dette ressource-krævende arbejde, som kræver både tid, udstyr (computere m.m.) og uddannelse.

Vi er en lille snes frivillige medarbejdere på de to arkiver, der er samlet omkring dette arbejde med arkivalierne. For at orientere og oplyse medlemmerne udgiver vi også medlemsbladet hvor vi har valgt at koncentrere os om Sønderborgs historie i de sidste 150 år.

Forts.

En egentlig udgivelsesvirksomhed har vi kun, når det rette materiale og energien tillader det. Eksempler på dette er arkivet i Ulkebøls udgivelse inden for de sidste år af bøger om skoler og gartnerier i Ulkebøl.

Palle Fløes bøger om bagerier og kroer i Sønderborg kan vi ikke på samme måde tage æren for, men arkivernes arbejde med arkivalier har leveret en god del af materialet.

Bestyrelsen

Om Solofabriken

Foredrag m. billeder
v. **Ole Søndergaard** (tidl. Ansat på Solo)

Tirsdag den 20. oktober kl. 1900
i Menighedshuset, Østergade

I pausen serveres der kaffe med kage - Pris kr. 50,--

Tilmelding senest den 14. oktober
til eet af arkiverne eller e-mail: sdbg.arkiv@bbsyd.dk

Udflugt til Tønder 30. maj

